

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

УДК 378.016.811.111]:[378.018.43:004]

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.13375622>

Формування граматичної компетентності майбутніх учителів англійської мови у говорінні з використанням технологій змішаного навчання

Тарас Копчак

пошукувач, ORCID <https://orcid.org/0009-0003-5770-2564>

Прийнято: 11.07.2024 | Опубліковано: 29.07.2024

Анотація. У статті висвітлено проблему формування англомовної граматичної компетентності у говорінні за допомогою технологій змішаного навчання. Проаналізовано сучасний стан дослідження формування граматичної компетентності майбутніх учителів англійської мови у говорінні та доведено актуальність наукової розвідки щодо ефективності застосування технологій змішаного навчання для формування граматичної компетентності. **Метою** статті є теоретично обґрунтувати використання технологій змішаного навчання для формування граматичної компетентності майбутніх учителів англійської мови у говорінні. Для досягнення визначеної мети було використано теоретичні та емпіричні **методи** дослідження: критичний аналіз наукових джерел з методики навчання іноземних мов, узагальнення досвіду навчання іноземних мов, наукове спостереження, прогнозування та моделювання процесу навчання. Отримані

результати дослідження засвідчили, що змішане навчання є технологією, за допомогою якої викладач може оптимально збалансувати індивідуальну, самостійну роботу студентів з аудиторною роботою, забезпечити необхідний зворотний зв'язок щодо запобігання негативним результатам навчання та забезпечення відповідної корекції навчальної траєкторії студента. Проаналізовано та визначено наявні на сучасному етапі моделі змішаного навчання, їх використання у навчанні іноземних мов загалом та навчанні граматики англійської мови зокрема. Обґрунтовано доцільність використання технологій перевернутого навчання та ротаційної моделі змішаного навчання у навчанні граматики. Отримано **висновки** про те, що використання перевернутого навчання на орієнтовно-підготовчому етапі та ротаційної моделі на стереотипно-ситуативному і стереотипно-варіативному етапах підвищують ефективність організації процесу формування англомовної граматичної компетентності в говорінні.

Ключові слова: граматична компетентність, англійська мова, майбутні вчителі, говоріння, змішане навчання, монологічне мовлення, діалогічне мовлення, перевернуте навчання.

Developing Prospective English Language Teachers' Grammatical Competence in Speaking Using Blended Learning Technologies

Taras Kopchak

Postgraduate Applicant, ORCID <https://orcid.org/0009-0003-5770-2564>

Abstract. *The article highlights the problem of forming English grammatical competence in speaking using blended learning technologies. The current state of research on the development of prospective English teachers' grammatical*

*competence in speaking has been analysed and the relevance of scientific research on the effectiveness of using blended learning technologies for the development of grammatical competence has been proved. The **objective** of the article is to theoretically substantiate the use of blended learning technologies for the development of prospective English teachers' grammatical competence in speaking. To achieve this goal, theoretical and empirical research **methods** were used: critical analysis of scientific sources on foreign language teaching methods, generalisation of foreign language teaching experience, scientific observation, prognostication and modelling of the learning process. The **results** of the study show that blended learning is a technology that allows the teacher to optimally balance individual, independent work of students with classroom work, provide the necessary feedback to prevent negative learning outcomes and ensure appropriate correction of the student's learning trajectory. The article analyses and identifies the models of blended learning available at the present stage and their use in teaching foreign languages in general and English grammar in particular. The expediency of using flipped learning technologies and the rotational model of blended learning in teaching grammar is substantiated. It has been **concluded** that the use of flipped learning at the preliminary stage and the rotational model at the stereotypical-situational and stereotypical-variative stages increases the efficiency of organising the process of forming English grammatical competence in speaking.*

Keywords: *grammatical competence, English, prospective teachers, speaking, blended learning, monologue, dialogue, flipped learning.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями (Вступ). Формування граматичної компетентності майбутніх учителів англійської мови у говорінні є важливим компонентом формування англомовної комунікативної

компетентності майбутніх учителів. Сформованість граматичної компетентності майбутніх учителів у говорінні забезпечує коректність усних висловлювань та ефективність усного спілкування. Актуальності набуває іншомовна підготовка фахівців з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, що спонукає методистів досліджувати та розробляти моделі змішаного навчання, які дозволяють поєднати традиційне очне та онлайн навчання [1, с. 16; 2, с. 9]. Оскільки формування граматичної компетентності є тривалим процесом, який вимагає значних затрат часу, доцільно дослідити можливості оптимізації та підвищення ефективності процесу оволодіння граматиною за допомогою технології змішаного навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (Огляд літератури).

Аналіз наукової літератури з питань формування граматичної компетентності майбутніх учителів англійської мови у говорінні свідчить про те, що проблема потребує розроблення. Питання навчання граматики та формування граматичної компетентності всебічно досліджувались у методиці навчання іноземних мов [3; 4]. О. І. Вовк [4] створила модель інтегрованого навчання для формування англомовної граматичної компетентності у студентів в умовах інтенсивного навчання та розвинула ідею комунікативно-когнітивного підходу до навчання іноземних мов [4], на якій ґрунтується наше дослідження. О. О. Даниленко [5] дослідила формування продуктивної граматичної компетентності з другої іноземної мови у процесі самостійної роботи та запропонувала використовувати елементи змішаного навчання для формування граматичної компетентності у говорінні та письмі [5, с. 72-76; 6].

Питанню навчання говоріння та його аспектів теж присвячено низку праць [7; 8; 9; 10; 11; 12]. Дослідження О. В. Баб'юк [7] розробила методику формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму. У роботі

Бурак М. І. [8] досліджено взаємопов'язане формування у майбутніх викладачів англійської мови професійно орієнтованої компетентності в говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності. О. П. Дацків [13] запропонувала комплекс вправ для розвитку професійно орієнтованих вмінь говоріння вчителів, які здійснюють предметно-мовне інтегроване навчання.

Проблеми змішаного навчання розкрито у праці А. А. Малоти [14], яка розробила методику змішаного навчання майбутніх соціальних працівників професійно орієнтованого англомовного усного спілкування. Використання технології «перевернутий клас» у навчанні студентів-германістів граматики німецької мови на прикладі комплексу вправ для вивчення інфінітивних конструкцій дослідили В. Шовковий та Т. Шовкова [15]. У дослідженні А. І. Мельник [2] висвітлюється реалізація змішаного навчання для формування професійно орієнтованої комунікативної компетентності студентів, які навчаються на магістерській програмі, а саме доповнення традиційного очного навчання дистанційним навчанням, що становить аудиторну самостійну роботу та позааудиторну асинхронну, синхронну та асинхронно-синхронну самостійну роботу [2, с. 8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Вивчення наукових джерел продемонструвало, що недостатньо дослідженими залишаються питання формування граматичної компетентності майбутніх учителів англійської мови у процесі говоріння. Бракує досліджень, щодо застосування технологій змішаного навчання для навчання граматики англійської мови. За таких умов актуалізується необхідність теоретичного обґрунтування та практичної розробки ефективної організації процесу навчання граматики у говорінні із застосуванням технологій змішаного навчання. Наш потенційний внесок у вирішення вищезначеної проблеми полягає у дослідженні застосування технологій змішаного навчання для

організації процесу формування граматичної компетентності майбутніх учителів англійської мови у говорінні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Процес нашого дослідження був спрямований на досягнення наступних цілей: здійснити теоретичне дослідження організації процесу навчання граматики за допомогою технологій змішаного навчання; проаналізувати сучасні моделі організації змішаного навчання; теоретично обґрунтувати розробку комплексу вправ для формування граматичної компетентності майбутніх учителів у говорінні з використанням технологій змішаного навчання та навести приклади вправ.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів (Результати дослідження). У сучасному світі з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій спостерігається стрімкий розвиток дистанційної форми навчання. У методиці навчання іноземних мов оптимальним вважається поєднання онлайн форм навчання з очною формою, тобто змішане навчання. Технологія змішаного навчання дозволяє оптимально збалансувати індивідуальне навчання студентів та їхню взаємодію з викладачем в процесі аудиторної роботи [14, с. 62-63]. Розглядаючи поняття змішаного навчання А. А. Малота [14] визначає його як «технологію, що передбачає збалансоване поєднання традиційного навчання в аудиторії, самостійного навчання онлайн та офлайн, а також навчання в режимі синхронної взаємодії онлайн для оволодіння студентами необхідними знаннями, навичками та вміннями за мінімально короткий період часу з метою ефективного міжкультурного спілкування в типових професійних ситуаціях» [14, с. 67]. Оскільки використання очної форми навчання та онлайн навчання відбувається у різних режимах, існують різні моделі змішаного навчання.

Розглянемо моделі, які можна залучити для організації процесу навчання граматики в говорінні.

На сучасному етапі виділяють модель драйвер освіта – віч-на-віч (*Face-to-Face Driver*). У цій моделі передбачено, що реалізація навчального процесу відбувається переважно у традиційній аудиторній формі. Електронне навчання лише доповнює основну навчальну програму [16, с. 237].

Модель перевернутий клас (*Flipped Classroom*) або перевернуте навчання передбачає дистанційне оволодіння студентами теоретичним матеріалом в онлайн режимі перед аудиторним заняттям з подальшим застосуванням отриманих знань та виконанням практичної роботи на аудиторному занятті [14, с. 117; 17, с. 132].

Ротаційна модель передбачає, що через певні проміжки часу студенти переміщуються між робочими зонами, кожна з яких має відмінну форму організації навчання, при цьому одна із зон є онлайн навчанням. Роль викладача полягає у забезпеченні контролю за рухом студентів та роботі з однією з груп, а також наданні пояснення складних питань [14, с. 73; 16, с. 237].

Процес формування граматичної компетентності відбувається поетапно. У методиці навчання іноземних мов виокремлюють орієнтовно-підготовчий, стереотипно-ситуативний та варіативно-ситуативний етапи формування граматичної компетентності [3, с. 19].

При розробці комплексу вправ для формування граматичної компетентності майбутніх учителів ми керувалися ідеями А. А. Малоти [14] щодо етапів змішаного навчання при навчанні професійно орієнтованого спілкування англійською мовою. Авторка визначила підготовчий, рецептивно-репродуктивний, та продуктивний етапи [14, с. 116-117].

Вважаємо, що орієнтовно-підготовчий етап формування граматичної компетентності в говорінні відповідає підготовчому етапу змішаного навчання, стереотипно-ситуативний – рецептивно-репродуктивному та варіативно-ситуативний – продуктивному відповідно.

На орієнтовно-підготовчому етапі формування граматичної компетентності в говорінні, при ознайомленні студентів з новим граматичним матеріалом слід застосувати технологію перевернутого навчання. При застосуванні цієї технології студенти виконують асинхронну позааудиторну самостійну роботу, ознайомлюючись попередньо із теоретичним матеріалом [6, с. 302–303; 14, с. 117].

Приклад 1.

Мета: ознайомлення із вживанням граматичної структури *the Present Continuous Tense* у монологічному мовленні.

Спосіб виконання: асинхронно/синхронно, в парах, в онлайн режимі.

Інструкція: a) *Put words into the correct order and make up sentences. Use the Present Continuous Tense.* b) *Speak to your groupmate and tell him or her where you are and what you are doing at this moment.*

1. *She/ right now/ for /study/ her final exams.*
2. *Jim and Mary/ together/ cook/ dinner/ this evening.*
3. *I/ book/ read/ an interesting/ at the moment.*
4. *The kids/ in the park/ with their friends/ play.*
5. *He/ on a new project/ work/ for his company.*
6. *We/ a surprise party/ plan/ for her birthday.*
7. *The sun/ over the horizon/ set, and it's beautiful.*
8. *She /guitar skills//her/ for the upcoming concert/ practise.*
9. *I/ to learn/ try/ a new language/ this year.*
10. *They/ a movie/ watch /and/ eat/ on the couch/ popcorn.*

Приклад 2.

Мета ознайомлення із вживанням граматичних структур *the Present Simple Tense* та *the Present Continuous Tense* у діалогічному мовленні.

Спосіб виконання: синхронно, в парах, в офлайн режимі.

Інструкція: *Put the verbs in brackets into the correct tense, Present Simple or Present Continuous.*

A: Can I help you, sir?

B: Yes, please, I _____ (look) for a birthday present for my wife.

A: I see. What kind of things _____ (she/like)?

B: Oh, she _____ (enjoy) reading books on interior decorating and she _____ (love) taking photos.

A: How about this book? It _____ (have) over a hundred pages of different ways to decorate your home and lots of pictures, too.

B: I . _____. (not/know) about that. Is there anything else you could show me?

A: Well, I _____ (believe) this digital photo frame has Wi-Fi connectivity, and you can upload hundreds of pictures directly from your phone. Your wife will enjoy it very much.

B: How much is it?

A: It _____ (cost) 25 dollars. It's on special offer right now.

B: Okay, then. I just _____ (hope) she will love it.

Стереотипно-ситуативний етап формування граматичної компетентності в говорінні передбачає активізацію граматичних знань, навичок та граматичної усвідомленості у процесі монологічного та діалогічного мовлення. Відповідно доцільним є використання моделі з переважною аудиторною роботою та аудиторною самостійною роботою та моделі, що полягає у ротації навчальних зон [14, с. 186].

Ця модель дозволяє поєднати синхронну та асинхронну самостійну роботу. Для цієї моделі характерна допоміжна роль електронного навчання, тобто уможлиблюється застосування онлайн технологій під час аудиторного заняття. У навчанні граматики це дозволяє поєднати аудиторну роботу із самостійним онлайн виконанням тестів, завдань з пошуку навчальної інформації, а також на рефлексію або самоконтроль. Ротаційна модель забезпечує самостійну аудиторну роботу студентів щодо пошуку граматичних знань, використовуючи інтернет-ресурси, з наступним виконанням аудиторної роботи у групах. При цьому зберігається взаємодія студентів з викладачем, що забезпечує безпосередній зворотний зв'язок для подолання труднощів, які виникають у процесі навчання та спрямовує навчальний процес відповідно до мети та цілей навчання [6, с. 303; 14, с. 187].

Наступні приклади вправ, які виконуються на стереотипно-ситуативному етапі формування граматичної компетентності в говорінні.

Приклад 3.

Мета: активізація навички вживання граматичної структури *be going to*.

Спосіб виконання: синхронно, в групах, в онлайн/офлайн режимі.

Інструкція: *Ask five groupmates what they are going to do in the evening.*

Use the prompts. Write down your groupmates' answers. Share with the class what you found out.

Are you going to...in the evening?

<i>visit relatives</i>	read a book	do your homework
go to the cinema	stay at home	prepare a presentation

Example:

Question: Are you going to visit your relatives in the evening?

Your groupmate's name: Olha.

Your groupmate's answer: I'm not going to visit my relatives in the evening.
I am going to write an essay in the evening.

Your report: Olha is not going to visit her relatives in the evening. She is going to write an essay in the evening.

Приклад 4.

Мета: активізація навички вживання граматичної структури *the Present Continuous Tense*.

Спосіб виконання: синхронно, в парах, в онлайн/офлайн режимі.

Інструкція: *Read the dialogue. In pairs, act out a dialogue. Discuss what you are currently doing, and plans you have in the near future. Use the Present Continuous Tense.*

Jane: Hey, Mark! What are you doing right now?

Mark: Hi, Jane! I'm just sitting in the park, reading a book. What about you?

Jane: I'm walking to the grocery store. I need to buy some vegetables for dinner.

Mark: Sounds good! Are you cooking something special?

Jane: Yes, I'm trying a new recipe tonight. It's a vegetable stir-fry.

Mark: That sounds delicious! I'm actually planning to cook tonight too. I'm making pasta.

Jane: Nice! Are you making your famous tomato sauce?

Mark: Yep! I'm chopping the tomatoes later, after I finish reading.

Jane: That's great! I'm thinking about inviting some friends over this weekend. Are you free?

Mark: I'm not sure yet. I'm meeting with my parents on Saturday, but I might be free on Sunday.

Jane: Cool, I'll let you know the details soon. Enjoy your book, Mark!

Mark: Thanks, Jane! Enjoy your shopping and good luck with the stir-fry!

Варіативно-ситуативний етап формування граматичної компетентності в говорінні реалізується шляхом продукування засвоєних граматичних знань. На цьому етапі передбачено виконання студентами продуктивних вправ, а саме творчих завдань, виконання яких може відбуватися асинхронно та синхронно у групах чи парах в позааудиторній самостійній роботі за допомогою створення аудіо- та відеозаписів завдань на говоріння або проведення відеоконференцій [6, с. 303]. Наведемо приклади вправ для формування граматичної компетентності в говорінні на варіативно-ситуативному етапі.

Приклад 5.

Мета: активізація навички вживання граматичних структур *the Present Simple Tense* та *the Present Continuous Tense* у монологічному мовленні.

Спосіб виконання: асинхронно/синхронно, індивідуально, в онлайн/офлайн режимі.

Інструкція: *Speak on the suggested situation. Pay attention to the use of tenses.*

Situation 1. You are on a walk in the park. Call your grandmother and describe what you see, the weather and what is going on around you.

Situation 2. Your mother asks you to do some shopping, but you are busy at the moment. Tell her what you are doing right now.

Приклад 6.

Мета: граматичних структур *the Present Simple Tense* та *the Present Continuous Tense* у діалогічному мовленні.

Спосіб виконання: синхронно, в парах, в онлайн/офлайн режимі.

Інструкція: *In pairs act out a dialogue.*

Situation

Student A and Student B are classmates working on a group project for their English class. You are in the library, discuss what you are currently doing and plan the next steps for your project.

Таким чином ми проілюстрували приклади вправ, що складають комплекс вправ для формування граматичної компетентності майбутніх учителів англійської мови в говорінні.

Висновки. Результати дослідження свідчать про доцільність використання технології перевернутого навчання на орієнтовно-підготовчому етапі формування граматичної компетентності у процесі говоріння та ротаційної моделі на стереотипно-ситуативному і стереотипно-варіативному етапах, що дозволяє підвищити ефективність організації процесу формування англійської граматичної компетентності в говорінні.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у дослідженні формування англійської граматичної компетентності у письмі з використанням технологій змішаного навчання.

Список використаних джерел

1. Мельник А. І. Комплекс завдань для змішаного навчання професійно орієнтованої мовленнєвої і навчально-стратегічної компетентностей майбутніх учителів і викладачів англійської мови. *Іноземні мови*. 2024. № 2. С. 15–25.
2. Мельник А. І. Перевернута модель навчання у курсі «Культура усного і писемного мовлення англійської мови». *Іноземні мови*. 2023. № 2. С. 8–19.
3. Скляренко Н. К. Методика формування іншомовної граматичної компетенції учнів загальноосвітніх навчальних закладів. *Іноземні мови*. 2010. № 4. С. 15–25.

4. Vovk O. Communicative and cognitive framework for foreign language acquisition: types of learning. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки.* 2023. № 3. С. 63-76.

5. Даниленко О. О. Формування продуктивної граматичної компетентності майбутніх учителів у процесі самостійної роботи (англійська мова після німецької): дис. ... наук. ступеня д-ра філософії : 01 : 011 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2024. 326 с.

6. Даниленко О. О. Використання елементів змішаного навчання в організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння граматичною компетентністю у процесі навчання другої іноземної мови. *Франкофонія в умовах глобалізації і полікультурності світу*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 19 берез. 2020 р. Тернопіль, 2020. С. 302–304.

7. Баб'юк О. В. Формування професійно орієнтованої англійської компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2019. 274 с.

8. Буряк М. І. Взаємопов'язане формування у майбутніх викладачів англійської мови професійно орієнтованої компетентності в говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2019. 247 с.

9. Дмітренко Н. Є. Методична система автономного навчання професійно орієнтованого англійського спілкування майбутніх учителів математики: дис. докт. пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2020. 708 с.

10. Синєкоп О. С. Теорія і практика диференційованого навчання професійно орієнтованого англomовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій: дис. докт. пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2022. 718 с.

11. Хомик А. Ю. Формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій: дис. докт філос.: 011 / Терноп. нац. пед ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2022. 283 с.

12. Goh C. C. M., Burns A. Teaching speaking: a holistic approach. New York: Cambridge University Press, 2012. 301 p.

13. Дацків О. Комплекс вправ і завдань для вдосконалення професійно орієнтованого говоріння англійською мовою. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*. 2022. Т. 1. № 1. С. 149–161.

14. Малота А. А. Методика змішаного навчання професійно орієнтованого усного спілкування англійською мовою майбутніх соціальних працівників: дис. ... наук. ступеня д-ра філософії: 01 : 011/ Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2024. 273 с.

15. Шовковий В., Шовкова Т. Навчання студентів-германістів граматики німецької мови (інфінітивних конструкцій) за технологією «перевернутий клас». *Ars linguodidacticae*. 2023. Вип. 12. С. 34–52. DOI: <https://doi.org/10.17721/2663-0303.2023.2.03>

16. Сікора Я. Реалізація змішаного навчання у вищому навчальному закладі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2016. Вип. 2. С. 236–239.

17. Саєнко Н. В. Перспективи використання змішаного навчання у викладанні іноземної мови у ВНЗ. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2017. Вип. 41. С. 127–137.